

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 31 mars 1925 kl. $\frac{1}{2}$ 12 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om utsträckt rätt till användande av s. k. valsedelöförsändelse vid vissa kommunala val och vid val till riksdagen.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehäft motionerna nr 86 och 87 i första kammaren av herr *Clemedtson* och nr 127 i andra kammaren av herr *Petersson* i Broaryd, i vilka motioner hemställts,

a) i motionen I: 86, "att § 1 i Lag 30 juni 1920 om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid vissa *kommunala* val samt om behandling av valsedelöförsändelse måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Vid val —————
————— äger rum.

Hindret —————
————— stadgas.

Den rätt, nu är sagd, tillkommer:

1:o) den ————— militärtjänst;

2:o) den ————— fartyg;

3:o) den ————— konsulat;

4:o) den ————— fyrväsendet;

5:o) den som på grund av kroppslig sjukdom eller svaghet ej utan våda kan vid valtillfället sig inställa.

Rätt att, efter vad ovan sägs, utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel genom försändelse tillkommer jämväl äkta maka till den, som enligt denna § äger rätt avgiva valsedel genom försändelse, där vid försändelsens anordnande för maken och vid tiden därför kan tagas för visst, att makens hinder gör det omöjligt eller vållar avsevärd svårighet även för henne att vid valtillfället sig inställa;

att konstitutionsutskottet ville formulera och för riksdagen föreslå de ändringar i lagens text, som vid bifall till min hemställan erfordras".

b) i motionen I: 87, att samma utsträckning av rätten att avgiva sin röst genom valsedelöförsändelse, som föreslås i ovannämnda motion, jämväl måtte medgivas vid val till riksdagens andra kammare, samt

att konstitutionsutskottet ville formulera och för riksdagen föreslå de änd-

ringar i Lag om val till riksdagen den 26 november 1920, som vid bifall till motionen kunde erfordras.

e) i motionen II:127, "att sådan ändring vidtages i lagen om val till riksdagen, att röstberättigad boende längre än 5 km. från vallokal ävenså sådan röstberättigad, som icke kan komma dit annat än sjöledes, må äga rätt att genom valsedelsförsändelse till länsstyrelsen avgiva sin röst". I motionen har tillika anhållits, att konstitutionsutskottet ville utarbeta förändringar i angivet syfte i ovannämnda lag.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

*Utskottets
yttrande.*

I de föreliggande motionerna föreslås betydande utvidgningar av den genom beslut vid 1919 och 1920 års riksdagar stadgade rätten för vissa väljare att utan personlig inställelse inför valförrättaren deltaga i politiska och vissa kommunala val. Enligt motionerna I: 86 och 87 skulle rätten att rösta medelst valsedelsförsändelse utsträckas dels till väljare, som på grund av kroppslig sjukdom eller svaghet icke utan våda kunna inställa sig vid valtillfället, dels till äkta maka till väljare, som äger denna rätt; det föreslås, att bestämmelser härom skulle införas såväl i fråga om politiska som kommunala val. Enligt motionen II: 127, som endast avser lagen om val till riksdagen, skulle rättighet att rösta genom valsedelsförsändelse jämväl tillkomma "röstberättigad boende längre än 5 km. från vallokal ävenså sådan röstberättigad, som icke kan komma dit annat än sjöledes".

Dessa förslag innefatta påtagliga avsteg från de principer, som ligga till grund för nu gällande bestämmelser om rätt att rösta utan personlig inställelse. Då den nuvarande ordningen infördes, utgick man från grundsatsen, att den rätt, varom fråga är, endast skulle kunna utövas på grund av att yrkes- eller tjänsteutövning regelmässigt medförde vistande utom valdistriktet. För lagstiftningens närmare utformning låg den tanken till grund, att rätten till valsedelsförsändelse endast borde tillkomma "vissa grupper, om vilka det gäller att för dithörande personer yrkes- eller tjänsteutövningen plägar utgöra ett alldeles bestämt och oöverkomligt hinder att infinna sig vid valförrättningen". Dessa synpunkter voro även bestämmande vid den utvidgning av rätten att rösta utan personlig inställelse, som år 1924 kom till stånd beträffande vid svensk beskickning eller svenskt konsulat anställda personer och äkta makar till dessa. I nu förevarande motioner föreslås däremot, att rätt att rösta genom valsedelsförsändelse även skulle tillkomma vissa kategorier av väljare, som vid valtillfället vistas inom valdistriktet, och som av andra orsaker än yrkes- eller tjänsteutövning kunna ha svårigheter att inställa sig inför valförrättaren.

Redan detta förhållande — att de framförda förslagen stå i klar motsättning till de principer, som förut tillämpats på här ifrågavarande lagstiftningsområde — måste enligt utskottets mening ingiva betänkligheter. Om nu gällande grunder för rätten att rösta utan personlig inställelse frångås på sätt

i föreliggande motioner föreslås, skulle gränserna för utövningen av ifrågasvarande rätt upprivas, och även åtskilliga andra kategorier av väljare än de i motionerna angivna kunde med fog påfordra att erhålla möjlighet till röstning medelst valsedelsförsändelse.

Vad beträffar förslagen om rätt till valsedelsförsändelse för väljare, som av sjukdom eller kroppslig svaghet äro förhindrade att inställa sig vid valförrättning, vill utskottet erinra om att denna fråga genom motion fördes under riksdagens prövning i samband med hithörande lagstiftnings tillkomst vid 1919 års riksdag. Det då väckta förslaget i frågan blev emellertid avslaget, bl. a. under hänvisning till de speciella möjligheter till obehörig påtryckning på osjälvständiga väljare, som på ifrågasvarande område ansågos föreligga. Detta skäl äger enligt utskottets mening fortfarande giltighet. Härjämte bör framhållas, att spørsmålet om bevisningen i fråga om förhandenvaron av hinder av ifrågasvarande art erbjuder betydande svårigheter. Naturligt synes vara att i detta fall fastställa läkareintyg såsom enda giltigt bevismedel; det torde emellertid, särskilt inom vissa områden, knappast vara möjligt för varje av sjukdom eller kroppslig svaghet förhindrad valman att anskaffa dylikt intyg.

För övrigt är att märka, att sjukdom endast utgör en av de omständigheter, som kunna hindra en väljare att inställa sig vid en valförrättning. Även andra förhållanden, såsom ålderdom, yttre fysiska hinder m. m. kunna lika väl anses utgöra laga förfall för personlig inställelse inför valförrättaren och borde alltså med samma skäl tagas under övervägande såsom konstituerande rätt att rösta medelst valsedelsförsändelse. Det har också tidigare under förarbetena till nu gällande lagstiftning ifrågasatts, att denna rätt skulle tillkomma varje väljare, som kunde uppvisa laga förfall; man har emellertid funnit så stora vanskligheter vara förknippade med en dylik bestämmelse, att tanken härpå måst uppgivas. Under sådana förhållanden är det givetvis icke tilltalande att knyta förmanen av ett särskilt röstningssätt till viss eller vissa arter av laga förfall, utan att några antagliga grunder av mera reell natur kunna anföras för att gynna just ifrågasvarande valmän.

Vad åter angår förslaget om att äkta maka till väljare, som äger rätt att rösta medelst valsedelsförsändelse, jämväl skulle tillerkännas dylik rätt, kan utskottet icke finna, att några hållbara skäl för en dylik anordning förebragts. Det synes icke föreligga större anledning att giva ifrågasvarande rätt åt maka till väljare av denna särskilda kategori än åt maka till annan väljare, som av särskild anledning är förhindrad att vid valtillfället vistas inom valdistriktet. Annorlunda ställer sig saken beträffande den förra året införda bestämmelsen om rätt för maka till tjänsteman vid beskickning eller konsulat att rösta medelst valsedelsförsändelse; här fordras nämligen, att hinder för vederbörandes personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund av bosättning å makens tjänsteort.

Vad slutligen beträffar det i motionen II:127 framställda förslaget, vill utskottet icke förneka, att vissa åtgärder för underlättande av valdeltagandet

kunna vara behöfviga inom områden, där avstånden till vallokalerna äro långa och kommunikationerna bristfälliga. Den här föreslagna anordningen i detta hänseende kan utskottet emellertid icke tillstyrka. En så betydande utsträckning av rätten att rösta medelst valsedelsförsändelse är icke blott principiellt betänkelig utan skulle jämväl kunna medföra praktiska olägenheter med hänsyn till de tekniska svårigheter, som äro förbundna med användningen av detta röstningssätt och som föranlett, att en mycket stor del av de genom försändelse ingivna röstsedlarna vid tidigare val blivit kasserade. De svårigheter för rösträttsutövning, som vållas av lokala förhållanden, böra enligt utskottets mening övervinnas på annan väg, särskilt genom ökning av antalet vallokaler inom de områden, där så finnes nödigt.

På grund av dessa skäl får utskottet hemställa,

att

a) motionen I: 86,

b) motionen I: 87,

c) motionen II: 127

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 mars 1925.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. VON GEIJER.

Närvarande Herrar von Geijer, Sävström, Strömberg*, Hellberg*, Reuterskiöld*, David Bergström*, G. W. Hansson, Dahl, Stendahl, Larsén, A. W. Johansson, Gustafson i Kasenberg, Björkman i Norrköping*, Karlsson i Vadstena, Jeppsson*, Sjöström, Fast*, Svensson i Grönvik, Almquist i Göteborg och Jensen.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar Reuterskiöld, Stendahl, Gustafson i Kasenberg, Svensson i Grönvik och Almquist i Göteborg, vilka ansett, att utskottet i anledning av de väckta motionerna bort hemställa om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag om lämpliga åtgärder till underlättande av rösträttens utövande;

2) av herr Jeppsson.
